

Kraków, 20.04.2024

dr hab. Marta du Vall, prof. KAAFM
Doktor habilitowana nauk o polityce i administracji
Profesor nadzwyczajna Krakowskiej Akademii
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
ul. Herlinga - Grudzińskiego 1
30-705 Kraków

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgra Mariano Martina Pereza

**pt. "One Path, Many Activities, One Pattern: Rhetorical Internationalization Towards
Understanding the Internationalization of Argentine Public Universities"**
napisanej pod kierunkiem dr hab. Radosława Rybkowskiego, prof. UJ

Uwagi wstępne

Recenzja została sporządzona w związku z powołaniem przez Radę Naukową Dyscypliny nauki o kulturze i religii Uniwersytetu Jagiellońskiego do pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauk o kulturze i religii p. mgr Mariano Martinowi Perezowi.

Zakładam w swojej opinii, że Pan mgr Mariano Martin Perez spełnia wymagania Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Głównym celem opinii jest przede wszystkim stwierdzenie spełnienia wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora, tj. przedstawienia szczegółowo uzasadnionej oceny spełniania przez rozprawę doktorską warunków określonych w art. 13 ust. 1 ustawy.

Podstawą mojej oceny była lektura pracy doktorskiej, źródła literaturowe wykorzystane przez autora oraz wiedza i doświadczenie wynikające z mojego, nie tylko naukowego, zaangażowania w obszarze polityki naukowej i stojących przed nią wyzwań.

Ogólna charakterystyka rozprawy, struktura i uwagi formalne

Struktura rozprawy jest poprawna logicznie. Potwierdza ją również spis treści. Recenzowana praca doktorska składa się ze wstępu poprzedzonego prezentacją struktury rozprawy, pięciu rozdziałów - z czego ostatni stanowi jednocześnie podsumowanie całej pracy, spisu rysunków i tabel, bibliografii oraz obszernego aneksu. Całość liczy 242 strony (numeracja stron prowadzona jest od strony tytułowej, właściwy tekst rozpoczyna się na stronie 7) z czego 149 stron to tekst właściwy. Wybrane treści rozprawy zostały przedstawione na 12 rysunkach i w 18 tabelach. 70 stron pracy zajmuje aneks na który składa się 3 tabele: (1) spis biur współpracy międzynarodowej działających w argentyńskich publicznych uczelniach wraz z określeniem ich typu i opisem ich misji (2) spis argentyńskich interesariuszy - instytucji otoczenia nauki, ich misji, (3) spis instytucji edukacyjnych koordynujących współpracę z partnerami europejskimi oraz dodatkowo, jak załącznik czwarty - krótki opis arkusza analizy wydajności procesu internacjonalizacji.

Najobszerniejszy jest rozdział pierwszy (47 stron) prezentujący teoretycznie założenia pracy, przegląd definicji oraz metodologię badań. Dyskusję w tej części pracy oparto na trafnie dobranych źródłach literaturowych. Kolejne dwa rozdziały o zbliżonej objętości około 25 stron skupiają się na prezentacji Programu Erasmus Mundus i ośmiu argentyńskich projektów realizowanych w jego ramach oraz opisują i analizują zmiany w skali umiędzynarodowienia w dziesięcioletnim przedziale czasowym (2005-2015) w związku z udziałem argentyńskich uczelni publicznych w programie UE. Rozdział czwarty, kluczowy dla całej rozprawy liczy 28 stron (wraz z wykresami i grafikami) i dotyczy koncepcyjnego modelu umożliwiającego porównanie i wyjaśnianie przyczyn braku postępów umiędzynarodowienia argentyńskich uczelni w latach 2007 - 2014. Rozdział piąty pracy (Rhetorical STAGE: Chapter V: CONCLUSIONS and Recommendations/ Summary/ Future Discussion), który powinien dawać odpowiedzi na zadane pytania badawcze, a sugerując się jego tytułem również rekomendacje na przyszłości i wskazywać kierunki dalszej dyskusji liczy niespełna 7 stron.

Właściwy tekst zajmuje, jak już zostało wskazane, 149 stron maszynopisu, ale należy wskazać, że autor stosuje niestandardowy odstęp między wierszami - podwójny, plus dodatkowe odstępy pomiędzy niektórymi akapitami, niczym nieuzasadnione. Można podejrzewać, że praca sformatowana w sposób standardowy, liczyłaby mniej stron.

Praca pisana jest w języku angielskim i należy stwierdzić że autor poprawnie posługuje się angielszczyzną. Problematyczny jest fakt, że spora część treści zamieszczonych w aneksie jest w języku hiszpańskim, bez tłumaczenia na język pracy. To wobec tego, że tabele stanowią przynajmniej ¼ pracy, czyli są jej ważną częścią, stanowi poważne niedopatrzenie.

W spisie literatury zostało wskazanych blisko 90 pozycji. Autor zgodnie z przyjętym stylem stosowania odwołań prezentuje bibliografię w ujęciu alfabetycznym.

Wybór tematu rozprawy, jej cele i ocena merytoryczna

Tematykę rozprawy doktorskiej należy uznać za multidyscyplinarną, lokującą się głównie w dyscyplinach nauk o kulturze i religii oraz nauk o polityce i administracji, ale również nauk o zarządzaniu i jakości.

Celem autora jest udowodnienie, że rzeczywiste wyniki umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego opierają się w dużej mierze na kulturze, a nie na samych ramach organizacyjnych. To jak uniwersytety są zorganizowane i zarządzane jest zawsze głęboko zakorzenione w kulturze danego kraju, regionu.

Autor wskazuje również, że “jednym z głównych celów niniejszej rozprawy jest docenienie roli nieformalnych norm kształtujących codzienną działalność danej uczelni, wpływających również na jej strategiczne decyzje dotyczące współpracy międzynarodowej oraz chęć poświęcenia niezbędnych zasobów, które sprawiają, że internacjonalizacja działa”. Doktorant twierdzi, że “wiele decyzji uczelni dotyczących współpracy międzynarodowej jest podejmowanych głównie ze względu na środowisko kulturowe, które wpływa na zachowanie ludzi, podczas gdy regulacje i polityki (zarówno krajowe, jak i instytucjonalne) odgrywają zdecydowanie mniejszą rolę”. Można tutaj wskazać, że podobne konkluzje znaleźć można w rozważaniach m.in. M. Kwieka, który badając w 2015 r. uczelnie polskie i zagraniczne (11 krajów UE), pokazał ujemną korelację między przywiązaniem do tradycji na polskich uniwersytetach a internacjonalizacją w obszarze badań¹.

W pracy trudno znaleźć wyraźnie wskazane hipotezy badawcze, co jest istotnym uchybieniem postępowania badawczego i oczekuje na publicznej obronie ich doprecyzowania. Autor na 36 stronie swojej dysertacji wskazuje 4 „hipotezy”, są to jednak pytania badawcze (autor wymiennie stosuje oba pojęcia). Doktorant powinien wiedzieć, że podczas gdy pytania

¹ Kwiek, M., The internationalisation of academic profession in Europe. A quantitative study of 11 nations, Educational Studies – Voprosy Obrazovania, Moscow 2015.

badawcze określają to, co staramy się dowiedzieć, hipoteza jest przewidywaną odpowiedzią na te pytania. W związku z tym niezwykle ważne jest aby jasno i precyzyjnie sformułować pytanie, i te są postawiano przez autora, ale następnie należy sformułować hipotezę (hipotezy) czyli oczekiwaną/ oczekiwaną odpowiedź. Można założyć, że hipoteza główna pracy opiera się na założeniu kulturowego zakorzenienia modeli internacjonalizacji instytucji szkolnictwa wyższego, które determinuje efektywność procesu umiędzynarodowienia.

Pytania badawcze (wg autora hipotezy):

- (1) Czy możliwe jest skopiowanie strategii [umiędzynarodowienia - przyp. recenzenta] z jednej uczelni i działanie w innej w ten sam sposób?
- (2) Czy jest możliwe, że na poziomie krajowym, pomimo wspólnych elementów i zmiennych w strategii, możemy zaobserwować powtarzalność jednego lub kilku elementów w procesie internacjonalizacji uczelni, podążając jedynie ścieżką proponowaną przez rząd krajowy ?
- (3) Czy możemy porównać strategie [umiędzynarodowienia - przyp. recenzenta] i określić, czy jedna jest bardziej skuteczna od drugiej?
- (4) Czy chodzi tylko o obserwowanie umiejętności dostosowania interesów polityki krajowej/międzynarodowej?

Konfundujący jest fakt, że w rozdziale piątym pracy (Rhetorical STAGE: Chapter V: CONCLUSIONS and Recommendations/ Summary/ Future Discussion), który stanowi podsumowanie całej dysertacji, autor stwierdza, że “od samego początku na pierwszym planie tej pracy doktorskiej znalazło się pięć pytań głównych i kilka pobocznych” i są one odmienne od tych zawartych w rozdziale pierwszym (Theoretical assumptions), m.in.

- Czy retoryka spełnia misję w ramach strategii umiędzynarodowienia?
- Czy towarzyszy i sprzyja zmianom zachodzącym w miarę postępu procesu?
- Czy pozwala uczelni dostosować interesy każdej grupy interesariuszy uczelni i wzmocnić jej wymiar międzynarodowy?
- Czy można zidentyfikować istnienie retorycznej internacjonalizacji na podstawie jakiegoś elementu, z którego korzystają wszystkie uczelnie?

W odpowiedzi na te pytania pomocny był zaprezentowany przez doktoranta, w rozdziale czwartym, koncepcyjny model umożliwiający porównanie i wyjaśnianie przyczyn braku postępów umiędzynarodowienia argentyńskich uczelni w latach 2007 - 2014. Autor skupił się głównie na analizie programu Erasmus Mundus Action 2, dzięki czemu, jak twierdzi, chciał zaprezentować błędy argentyńskich uczelni na drodze do umiędzynarodowienia.

Dla porządku warto zaznaczyć, że rozdział drugi rozprawy skupia się na prezentacji Programu Erasmus Mundus i ośmiu argentyńskich projektów realizowanych w jego ramach, a

kolejna część pracy stanowi opis i analizuje zmiany w skali umiędzynarodowienia w dziesięcioletnim przedziale czasowym (2005-2015) w związku z udziałem argentyńskich uczelni publicznych w programie UE. Uczelnie te jak wskazują badania przeprowadzone przez doktoranta, pomimo uzyskania finansowania, umożliwienia mobilności badaczy, kadry, studentów i administracji, uzyskania dostępu do wiedzy eksperckiej, współpracy międzynarodowej nie osiągnęły zadowalających rezultatów.

Proces retorycznej internacjonalizacji oraz zakres i znaczenie takiej retoryki w ramach procesu może wyjaśnić poziom instytucjonalizacji, poziom ważności, krajową i międzynarodową zdolność wsparcia, a także profil reaktywnego lub proaktywnego modelu internacjonalizacji. Dla oceny i porównania wszelkich proaktywnych postępów w procesie umiędzynarodowienia uczelni należy ocenić retoryczne umiędzynarodowienie lub przynajmniej zidentyfikować jego istnienie na pewnym poziomie. Należy również pamiętać, że każdy kraj ma swój własny model współpracy, cechy kulturowe, wzorce biurokracji uczelni, interesy gospodarcze itd. Dzięki zaproponowanemu modelowi możliwy staje się pomiar poziomu retorycznej internacjonalizacji w danym systemie krajowym, a co za tym idzie można rozpoznać prawdziwe podejście do procesu internacjonalizacji w dowolnym kraju, regionie, kontynencie lub na świecie. Jak wskazuje autor, każda strategia internacjonalizacji powinna być rozumiana jako ścieżka, po której uczelnia przechodzi, poprzez zarządzany proces, od statusu umiędzynarodowienia X w czasie (N) do zmodyfikowanego faktycznego statusu zwiększonego umiędzynarodowienia w czasie (Y). Przy czym obecność i waga retorycznej internacjonalizacji jest elementem stanowiącym dowód z zarządzanych postępów umiędzynarodowienia uczelni.

W rozdziale czwartym, znajdujemy graficzny model pomiaru i na dalszych stronach jego szczegółowy opis. Model opiera się na czterech osiach:

- (1) dynamika przebiega od AD HOC do SYSTEMATYCZNEJ, pozwala zaobserwować postępy w stopniu instytucjonalizacji w obrębie analizowanej uczelni, co implikuje zmniejszenie specyficznej wagi umiędzynarodowienia retorycznego w ramach zachowań instytucjonalnych;
- (2) dynamika przechodzi od MARGINALNEJ do CENTRALNEJ, gdzie zaobserwować można wzrost znaczenia internacjonalizacji w uczelniach, co oznacza zmniejszenie specyficznej wagi internacjonalizacji w ramach inwestycji instytucjonalnych na rzecz tego procesu;

- (3) dynamika przechodzi od TURBULENCYJNEJ do STABILNEJ lub odwrotnie, co pozwala zaobserwować i analizować zalety i wady danych przez pryzmat systemów krajowych oraz możliwości oddziaływania w osiach 1 i 2;
- (4) dynamika przechodzi ze STATYCZNEJ do DYNAMICZNEJ lub odwrotnie, co pozwala obserwować, opisywać i analizować stopień ważności umiędzynarodowienia wraz z jego zaletami i wadami i możliwości oddziaływania w ramach osi 1 i 2

Doktorant udokumentował, że dostępne informacje w obszarze umiędzynarodowienia uczelni wyższych mają przede wszystkim formę: informacji publicznej, informacji finansowych i danych statystycznych. Stąd występuje luka badawcza, tak w aspekcie teoretycznym jak i utylitarnym, a wypełnienie tejże luki i nowe spojrzenie na internacjonalizację szkolnictwa wyższego może być uznane za autorski wkład w rozwój dyscypliny nauki o kulturze i religii. Ten wkład jest ważny, a zaprezentowane analizy oraz wnioski mogą być istotne dla samych instytucji szkolnictwa wyższego, jak i ich otoczenia, które dzięki nowej perspektywie będą mogły identyfikować determinanty kulturowe i wykorzystywać je jako czynnik ewentualnego przyszłego sukcesu.

Ocena metodologii badań

Kwestie metodologiczne autor prezentuje w podrozdziale 1.3. Przyjęta przez doktoranta metodyka badawcza - badania jakościowe - oraz zdeterminowany tym wyborem zestaw metod badawczych jest adekwatny z wyznaczonymi celami badań. Dominującą metodą jest analiza zawartości (wyniki badań zawarte są w aneksie oraz wykresach w treści pracy). Jak zwrócił uwagę autor, niedostatek danych dotyczących internacjonalizacji argentyńskich uniwersytetów stanowił główną przesłankę aby nacisk został położony na badania jakościowe, a nie analizę ilościową. Autor dysertacji łączy metody badawcze co powinno zapewnić odpowiednią jakość uzyskanych wyników, choć sam warsztat badawczy w szerokim zakresie, jak wskazano we wcześniejszych fragmentach recenzji wymaga poprawy, choćby w zakresie hipotez badawczych, czy precyzyjnego określenia pytań badawczych.

Wnioski końcowe

Recenzowana praca doktorska mgra Mariano Martina Pereza pt. "One Path, Many Activities, One Pattern: Rhetorical Internationalization Towards Understanding the Internationalization of Argentine Public Universities", napisana pod kierunkiem dr hab. Radosława Rybkowskiego, prof. UJ, pozwala na przyjęcie nowej perspektywy w badaniach nad internacjonalizacją szkolnictwa wyższego i wypełnia istniejącą lukę badawczą. Doceniam pozytywnie znaczenie tematu badawczego z pogranicza kilku dyscyplin.

Rozprawa posiada niedostatki metodologiczne, których poprawy oczekiwałam, stąd podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej będę chciała usłyszeć wyjaśnienia i doprecyzowania tych kwestii. **W mojej ocenie dysertacja mgra Pereza w wystarczającym stopniu spełnia wymogi dopuszczenia do publicznej obrony**, która pozwoli na zweryfikowanie warsztatu badawczego. Niewątpliwie recenzowana rozprawa stanowi innowacyjne ujęcie multidyscyplinarnego zagadnienia, ważnego tak dla nauk o kulturze i religii, jak i nauk o polityce i administracji oraz nauk o zarządzaniu i jakości. Magister Mariano Martin Perez wykazał, że posiada odpowiednią wiedzę w rozważanym obszarze badawczym.

